

CYNGOR BWRDEISTREF SIROL
RHONDDA CYNON TAF
COUNTY BOROUGH COUNCIL

GWŶS I GYFARFOD PWYLLGOR

C Hanagan
Cyfarwyddwr Gwasanaeth – Gwasanaethau Democrataidd a Chyfathrebu
Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf
Y Pafiliynau Parc Hen Lofa'r Cambrian
Cwm Clydach, CF40 2XX

Dolen gyswllt: Julia Nicholls - Gwasanaethau Democrataidd (01443 424098)

DYMA WŶS I CHI i gyfarfod rhithwir o **GYNGOR BWRDEISTREF SIROL RHONDDA CYNON TAF** sydd i'w gynnal ar **DYDD MERCHER, 19EG IONAWR, 2022** am **5.00 PM.**

AMSER	EITEM	TUDALEN(N AU)
5 Munud	ITEM 1. DATGANIADAU O FUDDIANT Derbyn datganiadau o fuddiannau personol gan Aelodau yn unol â'r Côd Ymddygiad. <ol style="list-style-type: none">1. Mae gofyn i Aelodau ddatgan rhif a phwnc yr agenda y mae eu buddiant yn ymwneud ag e a mynegi natur y buddiant personol hwnnw; a2. Lle bo Aelodau'n ymneilltuo o'r cyfarfod o ganlyniad i ddatgelu buddiant personol sy'n rhagfarnu, rhaid iddyn nhw roi gwybod i'r Cadeirydd pan fyddan nhw'n gadael.	
5 Munud	ITEM 2. CYHOEDDIADAU	
5 Munud	ITEM 3. COFNODION Cadarnhau cofnodion o gyfarfodydd y Cyngor a gynhaliwyd ar 24 Tachwedd 2021 (cyfarfod 5pm) a 15 Rhagfyr 2021 yn rhai cywir.	7 - 30
5 Munud	ITEM 4. CWESTIYNAU GAN Y CYHOEDD Derbyn cwestiynau gan y cyhoedd yn unol â Rheolau Gweithdrefn Cyfarfodydd Cyngor Llywodraeth Agored.	31 - 34
LLYWODRAETHU AGORED:		

10 Munud	ITEM 5. DATGANIADAU Yn unol â Rheol 2 o Weithdrefn Llywodraethu Agored Cyfarfodydd y Cyngor, derbyn datganiadau gan Arweinydd y Cyngor a/neu Gynghorwyr sy'n Aelodau Portffolio o'r Cabinet:	
20 Munud	ITEM 6. CWESTIYNAU GAN YR AELODAU Derbyn cwestiynau'r Aelodau yn unol â Rheol 9.2 o Weithdrefn y Cyngor. (Nodwch: Caniateir hyd at 20 munud ar gyfer cwestiynau.)	35 - 44
	RHAGLEN WAITH Y CYNGOR – ER GWYBODAETH I AELODAU Rhaglen Waith Y Cyngor 2021/22	
	ADRODDIADAU'R SWYDDOGION	
10 Munud	ITEM 7. ARCHWILIO CYMRU – CRYNODEB ARCHWILIO BLYNYDDOL 2021 (CYNGOR BWRDEISTREF SIROL RHONDDA CYNON TAF) Derbyn adroddiad Archwilio Cymru.	45 - 60
20 Munud	ITEM 8. CYLLIDEB REFENIW 2022/23 - SETLIAD LLYWODRAETH LEOL ARFAETHEDIG Derbyn adroddiad y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cyllid a Digidol	61 - 74
10 Munud	ITEM 9. CYNLLUN GOSTYNGIADAU TRETH Y CYNGOR Trafod adroddiad Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Cyllid a Digidol.	75 - 84
10 Munud	ITEM 10. ADRODDIAD BLYNYDDOL CRONFA DEDDF EGLWYS CYMRU 2020/21 Derbyn adroddiad Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Cyllid a Digidol	85 - 130
5 Munud	ITEM 11. PENDERFYNIADAU BRYN O DAN SWYDDOGAETHAU GWEITHREDOL Nodi adroddiad y Cyfarwyddwr Gwasanaeth – Gwasanaethau Democraidd a Chyfathrebu.	131 - 134
10 Munud	ITEM 12. GWEITHGOR TROSOLWG A CHRAFFU – DATBLYGU SEILWAITH TRAFNIDIAETH AR GYFER Y DYFODOL YN RHONDDA CYNON TAF Derbyn adroddiad y Cyfarwyddwr Gwasanaeth – Gwasanaethau Democraidd a Chyfathrebu.	135 - 148
45 Munud	ITEM 13. RHYBUDDION O GYNIGION Trafod Rhybudd o Gynnig sydd wedi'i gyflwyno yn enwau Cynghorwyr y Fwrdeistref Sirol A. Roberts, W. Lewis, L. M.	

Adams, J. Barton, D. R. Bevan, H. Boggis, J. Bonetto, S. Bradwick, J. Brencher, A. Calvert, G. Caple, A. Crimmings, A. Davies-Jones, L. De- Vet, J. Edwards, J. Elliott, S. Evans, M. Griffiths, G. Jones, M. Fidler Jones, M. Forey, A. Fox, E. George, J. Harries, G. Holmes, G. Hopkins, R. Lewis, C. Leyshon, A. Morgan, S. Morgans, M. A. Norris, D. Owen-Jones, S. Pickering, S. Powell, S. Rees, J. Rosser, G. Stacey, M. Tegg, G. Thomas, W. Treeby, R. K. Turner, M. Webber, D. Williams, R. Williams, T. Williams, R. Yeo:

Mae'r Cyngor hwn yn cydnabod ymdrechion Llywodraeth Cymru i helpu i fynd i'r afael â thlodi tanwydd yng Nghymru, o ran darparu cymorth ariannol i aelwydydd incwm isel, a hefyd drwy amrywiaeth o welliannau effeithlonrwydd ynni cartref drwy'r fenter Cartrefi Clyd.

Ers 2009/10, mae dros 67,000 o gartrefi incwm is wedi elwa ar welliannau effeithlonrwydd ynni, gydag arbediad cyfartalog amcangyfrifedig o £300 ar eu biliau ynni gyda'r fantais ychwanegol o leihau allyriadau carbon.

Un elfen o raglen Cartrefi Clyd Llywodraeth Cymru yw cynllun Grant Nyth, sy'n cynnig ystod o gyngor diduedd am ddim a meini prawf i ymgeiswyr cymwys gael mynediad at becyn o welliannau effeithlonrwydd ynni cartref am ddim fel boeler newydd, gwres canolog neu inswleiddio, sy'n gallu gostwng biliau ynni a bod o fudd i iechyd a lles yr ymgeisydd.

Mae gwaith ardderchog wedi'i wneud gan garfan Gwresogi ac Arbed y Cyngor, er gwaethaf pandemig COVID-19. RhCT oedd yr ardal uchaf ond un o ran atgyfeirio yn 2020-21 – roedd 9% o atgyfeiriadau i'r cynllun Nyth wedi dod oddi wrth drigolion RhCT. RhCT hefyd oedd yr ardal uchaf ond un o ran gosod offer yn llwyddiannus, â chanran o 12.5% Yn ystod 2021-2022 mae Adran Gwresogi ac Arbed y Cyngor wedi anfon 3,631 o lythyron uniongyrchol i ardaloedd strategol mewn partneriaeth â Nyth yn cynnig ymyriad wedi'i dargedu i helpu'r aelwydydd sydd ei angen i gael mynediad at gymorth Nyth.

Er gwaethaf y gwaith cadarnhaol hwn a wnaed yng Nghymru ac yn lleol yn RhCT, mae costau cynyddol ynni yn golygu bod mwy a mwy o aelwydydd yn mynd i dlodi tanwydd.

Mae'r duedd hon yn bygwth y targedau a amlinellwyd yn strategaeth Trechu Tlodi Tanwydd 2021-2035 Llywodraeth Cymru. A Llywodraeth Cymru yn lansio ymgynghoriad yn ddiweddar ar lunio'r fersiwn nesaf o'r rhaglen Cartrefi Clyd, mae bellach yn amser da i archwilio dichonoldeb ehangu'r meini prawf ar gyfer ceisiadau ar gyfer cynllun Nyth.

Felly mae'r Cyngor hwn yn nodi:

- Y gwaith da sydd wedi'i wneud yng Nghymru gan Lywodraeth Cymru, ac ar lefel leol gan garfan Gwresogi ac Arbed y Cyngor wrth fynd i'r afael â thlodi tanwydd.

Ac yn penderfynu:

- Gofyn i Arweinydd y Cyngor ysgrifennu at Julie James, Aelod o'r Senedd, Gweinidog Newid Hinsawdd Llywodraeth Cymru, er mwyn gwneud y sylwadau angenrheidiol ynglŷn ag ehangu meini prawf cymhwysedd y cynllun Nyth (a chynlluniau eraill) er mwyn caniatáu i geisiadau pellach gael eu cymeradwyo, er lles ein trigolion.

13B Trafod Rhybudd o Gynnig sydd wedi'i gyflwyno yn enwau Cynghorwyr y Fwrdeistref Sirol J. Barton, J. Edwards, L. M. Adams, D. R. Bevan, H. Boggis, J. Bonetto, S. Bradwick, J. Brencher, A. Calvert, G. Caple, A. Crimmings, A. Davies-Jones, L. De- Vet, J. Elliott, S. Evans, M Griffiths, G. Jones, M. Fidler Jones, M. Forey, A. Fox, E. George, J. Harries, G. Holmes, G. Hopkins, R. Lewis, W. Lewis, C. Leyshon, A. Morgan, S. Morgans, M. A. Norris, D. Owen-Jones, S. Pickering, S. Powell, S. Rees, A Roberts, J. Rosser, G. Stacey, M. Tegg, G. Thomas, W. Treeby, R. K. Turner, M. Webber, D. Williams, R. Williams, T. Williams, R. Yeo:

Mae cost gynyddol prisiau ynni yn cael ei disgrifio'n "argyfwng cenedlaethol" sy'n effeithio ar gartrefi, busnesau a'r cwmnïau ynni eu hunain.

Mae'r cynnydd sylweddol mewn prisiau nwy wedi gweld sector ynni'r DU yn talu tua £20 biliwn yn fwy eleni. Mae'r cap ar brisiau ynni, sydd ar hyn o bryd wedi'i gyfyngu i £1,277, ar fin cynyddu ym mis Ebrill. O ganlyniad, gallai aelwydydd weld eu biliau ynni'n yn cynyddu o 50%, sy'n golygu y gallai aelwydydd fod cymaint â £1,200 y flwyddyn ar eu colled wrth i gyfraniadau Yswiriant Gwladol godi hefyd.

Mae pris cynyddol ynni wedi gweld mwy nag 20 o gyflenwyr ynni yn mynd i'r wal ers mis Medi, gyda llawer o gwsmeriaid wedi'u symud ymlaen at ddarparwyr newydd ar dariffau drutach, sy'n annheg.

Er bod y rhan fwyaf o ddefnyddwyr yn cael eu diogelu gan y cap ar gostau ynni o £1,277 ar gyfer defnydd domestig arferol, bydd y terfyn yn codi ar 1 Ebrill yn unol â chyhoeddiad disgwylidig ddechrau mis Chwefror. Mae hyn yn golygu bod amser yn brin i Lywodraeth y DU fynd i'r afael â'r argyfwng.

Mae elusen National Energy Action (NEA) wedi rhybuddio y bydd 6 miliwn o aelwydydd yn y DU (y nifer uchaf a gofnodwyd erioed)

yn byw mewn tlodi tanwydd pan fydd y cynnydd yn y terfyn ar brisoedd ynni yn dod i rym ym mis Ebrill. Mae'r canfyddiadau hyn wedi'u cefnogi gan felin drafod The Resolution Foundation, a rybuddiodd y byddai miliynau o deuluoedd yn y DU yn wynebu blwyddyn dynn yn 2022 o ganlyniad i gynnydd yn eu biliau ynni, cyflogau disymud a threthi uwch. Mae Banc Lloegr hefyd wedi dweud ei fod yn disgwyl i chwyddiant gyrraedd 6% erbyn y gwanwyn.

Mae The Resolution Foundation wedi dweud y gallai cynnydd mewn cyfraniadau Yswiriant Gwladol o fis Ebrill ymlaen, ynghyd â chynnydd disgwylidig mewn biliau ynni yn yr un mis olygu ergyd o £1,200 i gyllid yr aelwyd, gyda theuluoedd incwm isel yn cael eu gorfodi i ysgwyddo baich mwyaf y cynnydd hwn, gan eu bod yn gwario cyfran fwy o'u hincwm ar drydan a nwy.

Yn gynharach y mis hwn, galwodd grŵp o ugain o ASau ac Arglwyddi Ceidwadol - gan gynnwys pump cyn Weinidog - ar y Prif Weinidog i gymryd camau i fynd i'r afael â chostau byw cynyddol a lleddfu'r pwysau ar y teuluoedd â'r incwm isaf.

Mae cyflenwyr ynni gan gynnwys Good Energy, EDF a'r corff masnach Energy UK wedi galw am ymyrraeth gan y llywodraeth, ar ôl i gost nwy mewn marchnadoedd cyfanwerthu godi mwy na 500% mewn llai na blwyddyn. Mae'r cynnydd wedi golygu bod dros ugain o gyflenwyr wedi mynd yn fethdalwyr, yn sgil gorfod prynu nwy ar y farchnad gyfanwerthu am brisiau uwch nag y cân nhw ei werthu.

Mae diffyg gweithredu Llywodraeth San Steffan yn arwain at "argyfwng enfawr ar gyfer 2022" gyda biliau ynni o bosib yn cynyddu o 50% arall oni bai bod y llywodraeth yn ymyrryd. Mae llawer o lywodraethau eraill ledled Ewrop wedi lleihau trethi ac ardollau eraill, a gallai cymryd camau tebyg yn y DU arbed bron i £200 y flwyddyn ar fil cyfartalog.

Un ateb a leisiwyd gan y diwydiant yw symud ardollau gwyrdd o filiau ynni i drethiant cyffredinol gan y byddai'n golygu bod enillwyr uwch yn talu mwy na chartrefi incwm is, sy'n gwario cyfran fwy o'u hincwm ar hanfodion fel gwresogi.

Maen nhw hefyd yn dadlau y byddai hyn yn gostwng y mesur chwyddiant, gan arbed arian i'r llywodraeth ar gostau benthyca sy'n gysylltiedig â chwyddiant. Serch hynny, nid yw'n ymddangos bod y Trysorlys yn ffafrio'r dull hwn o weithredu gan ei fod yn amharod i gynyddu'r baich treth cyffredinol, a'r arwyddion yw y bydd Llywodraeth y DU yn lle hynny yn ceisio ehangu'r Cynllun Gostyngiad Cartrefi Cynnes gwerth £140 yn rhan o becyn rhyddhad wedi'i dargedu hyd at 6 miliwn o gartrefi.

Er gwaethaf anallu ymddangosiadol Llywodraeth San Steffan i weithredu'n bendant, mae trigolion yng Nghymru ac ar draws

RhCT wedi elwa ar fentrau sydd wedi'u cynllunio i leihau tlodi tanwydd a chynyddu effeithlonrwydd ynni cartrefi.

Mae cynllun Arbed am Byth Llywodraeth Cymru wedi darparu 206 o fesurau ynni i 113 o gartrefi ym Mhenrhiwceiber, tra bod RhCT hefyd yw'r ardal uchaf ond un yng Nghymru o ran cyfeirio aelwydydd i'r cynllun a gosod mesurau yn 2020-21. Mae Grant Gwresogi RhCT y Cyngor ei hun – sy'n darparu cyllid o hyd at £5,000 i gynorthwyo hyd at 20 o aelwydydd sydd mewn perygl o dlodi tanwydd ond nad ydynt yn gymwys ar gyfer cynlluniau cymorth eraill – wedi derbyn 24 o geisiadau gyda 7 grant wedi'u cymeradwyo ar gost o £1,500 fesul eiddo.

Mae Swyddogion y Cyngor hefyd yn gweithio'n agos gyda'r Ganolfan Cyngor ar Bopeth a sefydliadau eraill i gyfeirio unigolion a theuluoedd sydd angen cymorth at y ffrwd fwyaf priodol o gymorth ariannol.

Mae'r Cyngor hwn, felly, yn penderfynu:

- Galw ar Lywodraeth y DU i anrhydeddu addewid ymgyrch Brexit o dorri'r gyfradd TAW o 5% ar filiau ynni, neu i gyflwyno pecyn cymorth amgen sy'n darparu cyllid ychwanegol - i roi cymhorthdal i gwmnïau ynni ac i roi rhyddhad i gartrefi - fel nad yw aelwydydd ar draws y DU, gan gynnwys yma yn Rhondda Cynon Taf, yn ysgwyddo baich y cynnydd mewn prisiau.

- Gofyn i Arweinydd y Cyngor ysgrifennu at yr Ysgrifennydd Busnes, Canghellor y Trysorlys a Phrif Weinidog y DU i ofyn bod camau brys yn cael eu cymryd i fynd i'r afael â'r argyfwng prisiau ynni.

ITEM 14. MATERION BRYS

To consider any items which the Chair, by reason of special circumstances, is of the opinion should be considered as a matter of urgency.

Cyfarwyddwr Gwasanaeth – Gwasanaethau Democraidd a Chyfathrebu

At: Pob Aelod o'r Cyngor